

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Бобрика Валентина Олександровича «Міжнародні економічні зв'язки громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій», поданої до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

Актуальність обраної теми дослідження

Концепція транскордонної співпраці в сфері регіонального розвитку, насамперед, передбачає переосмислення уявлень про жителів прикордонних територій, про розвиток цих територій, про адміністративно-територіальний устрій країни та ін. Жителі прикордонних регіонів найчастіше виявляються в досить скрутному положенні, що пов'язано з пересуванням людей, товарів, ідей та послуг, перебуваючи на периферії країни, вони відчують на собі наслідки регіональної диспропорції розвитку. Як результат, багато регіонів перетворюються у відсталі, депресивні території.

Протягом останніх років між прикордонними регіонами України та сусідніх держав виникла мережа горизонтальних зв'язків та контактів, котра забезпечує транскордонну взаємодію між окремим підприємствами та урядовими програмами, органами місцевої влади та недержавними організаціями. Зважаючи на однакові інституційні засади розвитку транскордонного співробітництва, визначені документами національного рівня, ключовим чинником використання потенціалу транскордонного співробітництва є політична воля та здатність органів місцевої влади в Україні перетворити його на інструмент досягнення стратегічних цілей, вирішення спільних проблем громад по обидва боки кордону.

Дослідження процесів транскордонного співробітництва є предметом сталого просторового розвитку транскордонних територій і включає: визначення основних принципів та чинників розвитку міжнародних економічних зв'язків громад, процесів формування регіональної політики розвитку транскордонного співробітництва, фінансових механізмів та методів реалізації інституційного розвитку, а також потребують дослідження процесів формування зв'язків, контактів, що зумовлюють появу співпраці, а відтак, доцільність розвитку транскордонної співпраці.

У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження є актуальним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз дисертації свідчить, що здобувачем виконано достатньо ґрунтовне критичне вивчення теоретичного базису поставленої наукової проблеми щодо розвитку міжнародних економічних зв'язків громад

Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій. Вона має теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування, що обумовлено, зокрема, глибиною здійсненого здобувачем дослідження, опрацюванням 231 найменування інформаційних джерел (включаючи джерела міжнародної статистичної звітності), що торкаються різноманітних аспектів за темою дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації з достатньою повнотою висвітлюють положення поданого на захист дослідження. Обґрунтованість та достовірність положень і висновків дисертанта визначається тим, що вони є результатом ретельного вивчення і порівняння: законодавчих та інших нормативно-правових актів України, ближнього та дальнього зарубіжжя, а також міжнародних документів; значного обсягу спеціальної наукової літератури в галузі знань "Міжнародні відносини"; розрахунково-експериментальних результатів емпіричного дослідження; аналіз державних програмних документів.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційній роботі використовувались загальнонаукові методи та підходи, а саме: порівняння та дедукція; системний підхід; методи систематизації й узагальнення; статистичного аналізу; графічні методи; структурно-функціональний метод; метод порівняльного аналізу.

Завдяки точному використанню наукової термінології та фразеології, роботі притаманні логічний зв'язок викладення матеріалу, смислова завершеність, цілісність та єдність, що сприяє виваженій послідовності, стилістичній коректності та чіткості висновків.

Інформаційну базу дисертаційного дослідження становлять вітчизняні та зарубіжні публікації, законодавчі і нормативні акти з питань зовнішньоекономічних зв'язків та сталого розвитку територіальних громад Центрально-Європейських країн, аналітичні матеріали органів державної влади, правові, інформаційні та аналітичні публікації Міністерств і відомств України.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертаційній роботі Бобрика В.О., базуються на системному підході до аналізу і діагностики об'єкта дослідження. Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, забезпечена знанням і творчим використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень.

Отже, ступінь обґрунтованості результатів дослідження Бобрика В.О. є таким, що підтверджується відповідними матеріалами та виконаними вимогами до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Новизна результатів наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна одержаних результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуального наукового завдання у сфері

міжнародних економічних відносин, що полягає в розробці пропозицій щодо напрямків вдосконалення міжнародних економічних зв'язків громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого розвитку транскордонних територій.

У дисертації розвинуто: понятійно-категорійний апарат дослідження шляхом уточнення сутності сталого просторового розвитку громади, що забезпечує координацію міжнародних економічних зв'язків на транскордонних територіях за елементами: економічний, соціальний, екологічний, освітньо-інноваційний та враховує концепт глокалізації, у процесі якого забалансовано використовуються локальні ресурси та особливості (с. 23-35); науково-емпіричний підхід до дослідження міжнародних економічних зв'язків громад Карпатського (Центрально-Східного) регіону Європи, результатами якого є визначення нових тенденцій розвитку міжрегіонального економічного співробітництва на підставі індикаторів, які відображають результати зовнішньоекономічної діяльності, демографії та урбанізації країн-партнерів, європейських та національних програм регіонального розвитку та демонструють необхідність розвитку регіональної глокалізації територіальних громад транскордонних територій порівняно з розвитком національних зв'язків (с. 141-148); методичний підхід до оцінки інноваційного розвитку регіону на основі коефіцієнта, який відображає тенденції спаду, нейтрального стану, розвитку та стабілізації, що дозволяє виявити розрив або закріплення міжнародних економічних зв'язків на транскордонних територіях (с. 151-153); методичні підходи до моніторингу стану розвитку транскордонного співробітництва, які на відміну від існуючих базуються на критеріях оцінки єврорегіонального співробітництва (ціннісно-раціональні, ціле-раціональні, прагматичні) та засобах моніторингу й інформаційного забезпечення (статистичний аналіз, експертне оцінювання, аналіз інформації з інтернет-ресурсів та ЗМІ) (с. 61-63);

Розроблена інституційна компонента сталого просторового розвитку містить формальні та неформальні норми та правила, які регулюють поведінку соціальних акторів, форми організації життєдіяльності суспільства, механізми, що забезпечують відтворення європейських та національних програм регіонального розвитку і міжрегіонального економічного співробітництва та їх вплив на середовище транскордонних асиметрій (с. 34-39). Авторські підходи до реалізації єврорегіонального співробітництва представлено у формі публічно-приватного партнерства як складової Стратегії розвитку Карпатського Євро регіону. Вони передбачають: створення умов для впровадження позитивного досвіду розвитку інтеграційних процесів, формування міжрегіонального конкурентного середовища, створення однорідного соціально-економічного простору на основі поглиблення міжнародної кооперації праці, забезпечення ефективного використання природних ресурсів, узгодження політики регулювання потоків

робочої сили, реалізація єдиної транспортної політики, формування спільної фінансової та банківської інфраструктури (с. 198-203).

Автором вперше розроблено концепцію інноваційного розвитку транскордонних територій, ядром якої є регіональний заклад вищої освіти, який здійснює функції інтегратора знань та інновацій у ході імплементації норм законодавства України про освіту, засад Болонського процесу, Лісабонського порядку денного та інших національних і міжнародних актів та програм інноваційної трансформації вищої освіти, а саме: формування механізму включення університетів до соціально-економічного зростання регіонів своєї локалізації; реалізація узгоджених інтересів у системі «університет-влада-підприємництво-громада»; об'єднання можливостей та ресурсів університетів-партнерів по транскордонному співробітництву на інтегральній освітньо-інноваційній платформі заради прискорення регіонального розвитку відповідно до засад реалізації трикутника знань, що передбачає суттєве зростання частки економіки знань та інновацій у валовому регіональному продукті та набуття транскордонними регіонами статусу «learning region» за критеріями ОЕСР (с. 163-171).

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації у повній мірі висвітлені в 15 наукових працях, з них 6 – у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 4 – у колективних монографіях, 1 – стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Європейського Союзу, 1 – стаття в іншому виданні України; 3 – тези конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,4 друк. арк., з них 5,2 друк.арк. належить автору.

Усі наукові результати опубліковані вперше за темою дисертації та не містять опублікованих раніше в інших наукових публікаціях результатів.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не містять порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Дискусійні положення, недоліки і побажання

1. Для більш детального аналізу феномена та суперечливого характеру глокалізації (с. 30, 47) автору слід було звернути увагу на формування такого наукового напрямку, як транскордонний регіоналізм, який означає просторово-інтегровану форму політичного співробітництва і вирішення проблем, що перетинає кордони національних адміністративних практик і намагається сформувати, всупереч цим межах, усвідомлення пов'язаності, взаємозалежності і загальних інтересів. А також потрібно

було визначити найважливіші характеристики транскордонного регіоналізму на сучасному етапі.

2. У країнах ЄС мережі агенцій і фондів регіонального розвитку ефективно співпрацюють з місцевою і центральною владою як фокусні центри стратегічного планування та супроводу проектів розвитку територій. Нажаль, автором такі інституції не розглядаються у якості забезпечення ефективної міжсекторної співпраці на рівні «влада – бізнес – громадськість», що дозволяє цілісно врахувати потреби та можливості транскордонних територій.

3. При розробленні засад концепції інноваційного розвитку транскордонних територій на засадах формування освітньо-інноваційного простору (п. 3.2 дисертації) не враховано аспект забезпечення соціогуманітарної безпеки регіонів. Адже враховуючи європейський вибір України, потрібно також виходити з позиції гармонізації регіональних, національних і європейських інтересів і цінностей щодо забезпечення соціогуманітарного розвитку та безпеки людини, суспільства, держави в системі загальноєвропейської безпеки.

4. Продовольчі та фінансові диспропорції стали серйозним нагадуванням про вразливість світової продовольчої системи внаслідок загострення військових конфліктів і показали, що і без того неприпустимо низький рівень світової продовольчої безпеки може опуститися ще нижче. У такому контексті автору дисертації слід було дослідити глобальні і національні загальноекономічні чинники для регіонів, які мають можливість налагодження дієвої системи транскордонного співробітництва.

5. Автором зазначено, що транскордонне співробітництво України зі Словаччиною сприяє соціальній та економічній конвергенції прикордонних регіонів обох країн та створенню нових можливостей для розвитку (с. 122). При цьому залишилися не визначеними перспективи розвитку транскордонної конвергенції на сучасному етапі європейської інтеграції.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Бобрика Валентина Олександровича «Міжнародні економічні зв'язки громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на вельми актуальну тему. Вона містить теоретичні та методичні засади, розробки науково-практичних рекомендацій щодо розвитку міжнародних економічних зв'язків громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна

робота «Міжнародні економічні зв'язки громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій» відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини», та вимогам пп. 9, 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року №167, а її автор – Бобрик Валентин Олександрович - заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент,
завідувач кафедри фінансів, банківської
та страхової справи
ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна академія
управління персоналом»,
д.е.н., професор

О.І. Дацій

